

Nr 411

Av herr Hjalmarson m. fl., om barnavdrag vid beskattningen.

(Lika lydande med motion nr 348 i Första kammaren)

Enligt svensk skattelagstiftning minskas skattskyldigs deklarerade inkomst — förutom med omkostnadsavdrag och vissa personliga avdrag (s. k. allmänna avdrag) — med ortsavdrag. Ortsavdraget varierar bl. a. med hänsyn till dyrheten å den ort där den skattskyldige taxeras. Det är vidare dubbelt så högt för gifta som för en ensamstående person.

Ortsavdragets uppgift är att från beskattning undantaga den del av inkomsten som oundgängligen åtgår till föda, kläder, husrum och andra för livsuppehållet nödvändiga kostnader. Denna del av inkomsten har icke någon som helst skattekraft och kan därför icke alls belastas med skatt. Den kan från skatteförmågesynpunkt betraktas som om den ej existerade. En följd härav är att, om en person som har lika stor inkomst som ortsavdraget får denna ökad med t. ex. 100 kr., det endast är dessa 100 kr. som kan sägas ha någon skattekraft och kan belastas med skatt. Likaså är det, om inkomsten ligger t. ex. 1 000 kr. över ortsavdraget, endast dessa 1 000 kr. som har någon skattekraft och skall belastas med skatt o. s. v. Oavsett inkomstläget får man sålunda fram den inkomst som har skattekraft genom att minska inkomsten med ortsavdraget, vilket också såsom nämnt sker i vårt land.

Ortsavdraget är såsom ovan angivits dubbelt så högt för äkta makar som för ensamstående. Mellan dessa båda kategorier skattskyldiga låter man sålunda skillnaden i skatteförmåga komma till uttryck. Däremot göres icke någon åtskillnad — då det gäller att bestämma skatten — mellan barnlösa makar och barnfamiljer. Oavsett antalet barn får en barnfamilj i ett givet inkomstläge betala lika hög skatt som en barnlös familj med samma inkomst.

Tidigare togs hänsyn till barnfamiljernas levnadskostnader genom att inkomsttagare med minderåriga barn fick åtnjuta högre ortsavdrag än barnlösa makar. För barnfamiljerna varierades vidare ortsavdraget med hänsyn till antalet barn. År 1947 ändrades detta förhållande i samband med införandet av barnbidrag. Såsom motivering härför anfördes i huvudsak, att barnavdragssystemet skulle innebära en »förmån» för de högre inkomsttagarna. Av skäl som framgår nedan kan vi inte dela denna uppfattning.

Vårt beskattningssystem bygger på *skatteförmågeprincipen*. Att entydigt definiera dennas innebörd är givetvis inte möjligt. Enighet torde emellertid kunna vinnas om de slutsatserna, att två personer med samma skatteförmåga bör betala samma skatt samt att en person som har större skatteförmåga än en annan också bör betala högre skatt.

Det är viktigt att göra klart för sig att det här är fråga om två skilda jämförelser. I det förra fallet göres jämförelsen så att säga i *horisontalledet* och i det senare fallet i *vertikalledet*. Sammanhanget kan också uttryckas så, att man dels — och i första hand — skall fastställa hur stor del av inkomsten som har bärkraft, dels därefter skall fastställa hur stor del av den på så sätt framräknade (»beskattningsbara») inkomsten som bör uttagas i skatt. Den senare bedömningen, där jämförelsen göres mellan olika stora beskattningsbara inkomster, kan icke bli entydig. Där påverkas ställningstagandet av samhällsekonomiska, sociala m. fl. synpunkter. Vid fastställande av den beskattningsbara inkomsten däremot bör endast skattemässiga synpunkter få påverka, såsom skatteförmågeprincipen och principen om jämställdhet i beskattningen.

Det är just vid jämförelsen i horisontalledet som frågan om Ortsavdrag kommer in. Genom Ortsavdragen bringar man ned den beskattningsbara inkomsten med hänsyn till försörjningsbördan, och därigenom kan man göra en riktig avvägning mellan personer i samma inkomstläge men med varierande försörjningsbörda. Schematiskt kan förhållandet uttryckas så, att man vid avvägningen inte skall göra jämförelsen mellan t. ex. barnlösa makar med 12 000 kr. inkomst och barnfamiljer med en inkomst på t. ex. 50 000 kr. utan i ena fallet mellan barnlösa makar och barnfamiljer i inkomstläget 12 000 kr. och i andra fallet mellan barnlösa makar och barnfamiljer i det högre inkomstläget. Skillnaden i skatt måste då i vårt progressiva skattesystem bli större mellan de två familjer som har höga inkomster än mellan de två 12 000-kronorsfamiljerna, utan att man fördenskull kan göra gällande att någondera barnfamilj blir gynnad eller missgynnad.

Relativt sett innebär ett återinförande av barnavdragen liksom varje annan höjning av Ortsavdragen en större skattelättnad för den lägre inkomsttagaren än för den större. Ju lägre inkomsten är, desto större är nämligen den andel av inkomsten som på grund av barnavdraget blir skattefri.

Det förefaller som om vi i Sverige är ganska ensamma om ett system där barnbidragen fått ersätta barnavdragen. I Danmark, Finland, Norge, England, Holland, Tyskland och Kanada — vilka länder vi slumpvis utvalt för en undersökning av dessa förhållanden — förekommer barnbidrag, men samtidigt får barnfamiljerna en speciell lättnad i sin beskattning — genom barnavdrag — eller undantagsvis annorledes. Det vore en rimlig rättvisesåtgärd att barnavdrag införes även i det svenska beskattningssystemet. En-

ligt vår mening bör därvid förhöjt barnavdrag medgivas fr. o. m. tredje barnet.

Frågan om den lämpliga storleken av sådana avdrag m. m. bör bli föremål för snar utredning.

Uppenbarligen kan ett införande i vårt skattesystem av barnavdrag komma att påverka ställningstagandet till nuvarande barnbidrag, såväl vad gäller utformning som i fråga om storlek. Därest skatteavvägningen mellan barnlösa familjer och barnfamiljer får ett följdriktigt uttryck genom återinförande av barnavdrag, måste — i varje fall i vissa inkomstlagen — behovet av särskilda bidrag från statens sida för underlättande av barnförsörjningen bli väsentligt mindre än nu. Det förefaller oss rimligt, att man då låter barnbidraget utgå efter en med inkomstens stegring fallande skala, innebärande att bidraget efter hand nedgår till noll.

Den lämpliga utformningen av en sådan linje kan givetvis inte bedömas utan särskild utredning. Vi förordar att en sådan snarast företages.

Den under föregående år tillsatta allmänna skatteberedningen har enligt sina direktiv att bl. a. ta upp frågan om fördelningen av skattebördan mellan barnfamiljer och övriga. Denna beredning bör enligt vår mening få uppdraget att snarast utarbeta förslag till en lösning av barnfamiljernas skatteproblem.

Vi hemställer därför,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att allmänna skatteberedningen skall få i uppdrag att, med beaktande av vad i motionen anförts, så snart ske kan framlägga förslag om barnavdrag vid beskattningen.

Stockholm den 26 januari 1961

Jarl Hjalmarson

Gunnar Heckscher

Ernst V. Staxäng

Tage Magnusson

i Borås

Carl Östlund

T. G. von Seth

Eric Nilsson

i Svalöv